

Lausunto SM:n Lausuntopyyntöön VN/6185/2021-SM-12

Pyro ja Ilotulitustaiteen edistämisyhteisö ry (PITE ry)

Tilanneyhteenveto: Nykyisen pelastuslain käsitteen ”avotuli” epäselvä soveltaminen on johtanut ammattimaisten ilotulitusnäytösten ja pyrotekniikkakäytön kieltoon maasto- ja metsäpalovaroituksen aikana *osassa* Suomen pelastusalueita, erityisesti vuoden 2019 lain tarkennuksen jälkeen, mutta myös satunnaisesti ennen sitä.

Mainitut ammattimaiset tulenkäyttötoiminnot noudattavat *lähtökohtaisesti* Kemikaaliturvallisuuslain säänteitä turvallisen näytös- ja tehostetoiminnan järjestämisessä. Säädökset velvoittavat vaarojen välttämistä toimiluvan menettämisen ja rangaistuksen uhalla. Tuntemamme tilastohistorian aikana ilotulitusnäytökset eivät ole aiheuttaneet metsäpaloja, mahdollisista metsäpalovaroituksista huolimatta. ”Avotulikäsitteen” soveltamisen seurauksena asetettu toimintakielto maasto- ja metsäpalovaroituksen vallitessa on päällekkäinen säädös räjähdelainsäädännön varovaisuusvelvoitteiden kanssa, joka ei paranna ammattitoiminnan turvallisuutta, mutta heikentää pelastuslaitosten ja toimijoiden välistä yhteistyötä. Ehdoton ammattinäytöskielto aiheuttaa myös merkittäviä taloudellisia tappioita toimialan yrityksille sekä asiakaskatoa.

Toimiala ja sen yritykset tiedostavat hyvin että maasto- ja metsäpaloa vaatii erityisiä suojaustoimenpiteitä jotta näytöksen tai tehosteiden käytön voisi toteuttaa. Kaikkia näytöksiä ei käytännössä viedä läpi, jos tilanne paikalla arvioidaan riskialttiiksi. Kemikaaliturvallisuuslain säänteet vaativat aina ja joka tilanteessa ammattilaisia toimimaan siten, että vahinkoja ulkopuolisille, omaisuudelle tai ympäristölle ei aiheudu. Laki vaatii että ammattilainen aina varautuu vaaran varalle, ja toimintaluovissa on asetettu keinot joilla estetään tulitteet vaikuttamasta ympäristöön.

Toimialalta löytyy ymmärrys sille että kuluttajan ei saisi ampua ilotulitteita maasto ja metsäpalovaroituksen aikana. Tilastojen perusteella vuosittain sattuu useita kuluttajailotulitteista alkanutta metsä tai maastopaloa. Olemme aiheen käsittelyn yhteydessä havainneet että Pelastusosasto ei tunnista eroa kuluttaja- ja ammattitoiminnan välillä. Nykyinen Pelastuslaki ei siis huomioi EU Direktiivistä lähteviä Kemikaaliturvallisuuslain ja Räjähdelainsäädännön periaatteita.

PITE ry on käynyt rakentavia keskusteluja Sisäministeriön Pelastusosaston kanssa asiassa, ja lausuntopyynnössä asiamme on mainittu liitteessä "Pelastuslain esiselvityshanke: Onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan jaosto, kohta 2.14: "Avotulen teon kielto", sekä kohdassa 6 "Yhteenveto ehdotuksista", jossa on todettu avotulen kieltoa koskevan sääntelyn tarkistaminen olevan kiireellinen ja välttämätön asia.

Muistiossa esitetään seuraava johtopäätelmä:

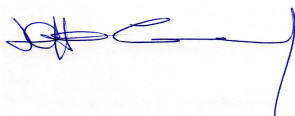
*Pelastuslakia olisi soveltamiskäytännön selventämiseksi ja yhdenmukaistamiseksi tarkistettava niin, että kemikaaliturvallisuuslain 97 §:ssä tarkoitettuja **ilotulitusnäytöksiä olisi mahdollista järjestää kuivanakin aikana erityistä varovaisuutta noudattaen. Myös muu hallittu tulenkäyttö olisi mahdollista pelastuslain 16 §:n tarkoittamissa yleisötilaisuuksissa erityistä varovaisuutta noudattaen. Tällainen sääntely vastaisi mitä pelastuslain 7 §:ssä on säädetty kulotuksesta.***

PITE ry lausunto

PITE ry:n esittää että yllä mainittu johtopäätelmä toteutettaisiin tärkeänä kiireellisesti. Oletus on että lausunnolla ”kuivana aikana” tarkoitetaan käsitteellisesti ”maasto ja metsäpaloaaran aikana”.

Kantamme on että maasto ja metsäpaloaaran vallitessa kuluttajilta tulisi olla ilotulitteiden käyttö kielletty.

Ehdotamme että kaikki ammattimainen tulenkäyttö koottaisiin alaotsikon alle lainuussinnassa. Olemme ammattimaisena tulenkäyttönä tunnistaneet ainakin kulotuksen, tulityön, ilotulitusnäytöksen ja tulen käytön yleisötapatumassa. Nämä ovat ammattimaista tulenkäyttöä, joiden kohdalla Suomen lainsäädännössä on jo ennalta asetettu varovaisuusvelvoitteet ja joita kuivan aikana vain erityistä varovaisuutta noudattaen saa harjoittaa.

PITE ry (Pyro ja Ilotulitustaiteen edistämisyhteisö ry)
Uffe Cederqvist, PJ
uffe.cederqvist@gmail.com
050 62143

Tausta ja perustelut:

Säädökset ja suuruusluokkatietoja

EU:n Pyrodirektiivi 2013/29/EU luo puitteet pyrotekniikkatoiminnalle EU:ssa. Direktiivi määrittelee tuotteiden luokat, ja asettaa olennaiset turvallisuusvaatimukset. EU-lainsäädännön periaate on, että kuluttajatuotteissa fokus on käyttäjien turvallisuudessa, ja jäsenvaltio saa päättää tuotevalikoimasta ja asettaa käyttörajoituksia. Ammattilaisille tarkoitettujen tuotteiden osalta sen sijaan jäsenvaltion tulee määrätä pätevyys joka oikeuttaa tuotteiden käyttöön. Pätevyys tarkoittaa pätevyyttä arvioida tuotteiden turvallisesta käytöstä. Tämä tutkintoon perustuva pätevyys on Suomessa vain TUKESin nimeämällä toimijoilla.

Suomessa näytösten turvallisuus perustuu yritysten TUKESilta saamiin näytöslupiin, ja TUKESin myöntämiin ja valvomiin toiminnan vastuuhenkilöpätevyyksiin. Vain yritykset joilla on näytöslupa saa tuottaa näytöksiä ja käyttää F4 -luokan ammattitulitteita. Näytösyrityksiä on Suomessa 12 kpl. Toiminnan vastuuhenkilöitä on 15 kpl. Ampujia, jotka toteuttaa näytöksiä on noin 250 kpl. Näytöksiä tehdään vuodessa alle 1000kpl. Suomen pohjoisen sijainnin ja ilmaston takia kesä, syksy ja loppuvuosi ovat tapahtumien ja näytösten aika.

Tehostenäytösten tekemiseen vaaditaan tehosteampujatutkinto. Sekä näytöspuoli että tapahtumatekniikan tuottaminen vaativat suhteellisen suuret investoinnit, joten myös tehostepuolella keskeiset työt toteuttaa alan yritykset.

Määrä henkilöitä jotka ostavat kuluttajatuotteita on vuosittain n. 800.000. Pelastuslaitokset myöntävät ampumaluvat kuluttajille kun ilotulitteita ammutaan kotipiirissä ns vapaa-ammunta-ajan ulkopuolella. Pelastustehtäviä kuluttajailotulittamiseen kertyy yli 100 / vuosi. Ammattinäytöksiin tai tehosteammuntaan liittyen emme sen sijaan tunne kuin muutaman pelastustehtävän viime 20:een vuoteen.

Näytöksen / tapahtuman ilmoitusprosessi

Ilotulitusnäytöksen ilmoitusprosessi perustuu kemikaaliturvallisuuslakiin ja sen asetukseen (390/2005, asetus 819/2015). Näytöstoimija toimittaa poliisille näytösilmoituksen 14 pvä etukäteen ja poliisi pyytää lausunnon pelastuslaitokselta. Poliisi antaa päätöksensä järjestyslakiin viitaten, ja sisällyttää siihen osittain tai kokonaan pelastuslaitoksen lausunnon. Vuoden 2019 SM:n Pelastusosaston tarkennuksen jälkeen osassa Suomea (yksittäistapauksissa aikaisemminkin) lausuntoon sisältyy lauseke ”*ruohikko tai metsäpalovaroituksen voimassa ollessa näytöstä ei saa suorittaa*”, jolloin toimijalle syntyy poliisin lupapäätöksen kautta ehdoton toimintakielto varoituksen voimassaoloaikana. Vastaava pätee myös tehostekäyttöilmoituksiin.

Pelastussuunnitelma on aina ilmoituksessa liitteenä.

Toimiala on käynyt läpi hyvin suuren määrän pelastuslaitosten näytöslausuntoja vuoden 2019 kesästä eteenpäin. Yhteenvedona todettakoon että lausunnot sisältävät vaihtelevia osuuksia toimijoiden hyvin tuntemista säädöksistä, ja tämän turvallisuusmerkitys on olematon. Muutamissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota paikallisiin tekijöihin, joka on sekä luontevaa valvontaviranomaiselle että toivottavaa. Esimerkkejä tästä ovat mitkä rakennukset ovat suojattuja, missä sijaitsee kauppaliikkeen kaasuvarasto jne. Tämänäyttöisellä tiedolla lausunnossa on selvä turvallisuusvaikutus. Toimiva yhteistyö ja keskusteluyhteys ovat turvallisuudelle eniten eduksi. 2019 jälkeen levinnyt ehdoton näytöskielto on valitettavasti tehokkaasti myrkyttänyt toimialan ja pelastuslaitosten välistä yhteistyötä.

Näytöksen suunnitteluprosessi ja suoja-alue.

Näytösten suunnittelun lähtökohta on ampumapaikkaan tunteminen. Näin pystytään vastaamaan kysymykseen ”*mitä tällä paikalla pystyy ampumaan?*” Eli käytettävissä olevan ampumapaikan koko ja laatu määrittelee sen mitä tuotteita voi ampua, eikä päinvastoin. Ampumapaikan katselmuksessa arvioidaan riskit, liikenne, vartiointi, yleisön sijainti, varotoimet jne. Samalla määritellään varoalueen käytännön rajat.

Kaikilla ammattituotteilla on valmistajan määrittelemä suojaetäisyys. PITE ry on yhdessä TUKESin kanssa laatinut kansallisen näytösten **minimi-suojaetäisyysohjeen** joka pätee lupaehtojen kautta kaikille toimijoille Suomessa. ”Suojaetäisyys” tarkoittaa että jos esim. ampuu F4 luokan 3” kaliiperin sydänkuvion ilmaan, niin ampumapisteen ympärillä tulee olla 63m säteellä alue jossa ei ole syttyvää metsää tai maastoa, ei harhailevia ulkopuolisia, ei arvorakennuksia, ei vaarallisia aineita jne. Kaikkien näytöksessä käytettävien yksittäisten tulitteiden

suojaetäisyyksien uloin verhokäyrä on näytöksen suoja-alueen minimiraja. Tämän alueen tulee olla ammunnan aikana valvottu ja ampujan hallinnassa.

Suoja-alue on olemassa siksi, että jos jokin ei toimi kuten on tarkoitettu, niin vahinko ”jää” suoja-alueelle, eikä kohdistu katsojaan, rakennukseen, ympäröivään metsään tai muuhun esineeseen. Yhtään ammattinäytöstä tai tehostekäyttöä ei Suomessa tehdä ilman määriteltyä suoja-aluetta, koska se olisi rangaistava teko. Turvallisuuden varmistavasta lähestymistavasta on olemassa uusi ISO standardi, joka pätee myös Suomessa. Lähestymistapa on yleismaailmallinen.

Kun ammunta tulee suoritettavaksi ampuja tarkastaa olosuhteet paikalla, päättää varo- tai suojatoimien lisätarpeista, ja päättää onko turvallista ampua näytös. Tarvittaessa yrityksen toiminnasta vastaava tekee päätöksen.

Tehostekäytön osalta periaatteet eivät eroa edellä mainitusta. Tehosteiden ja useimpien erikoisefektien suojaetäisyydet ovat hyvin pienet; ne on valmistettu käytettäväksi yleisön ja esiintyjien lähellä. Alustan suojaaminen on riittävä keino kuivan aikaan koska tehosteista ei lähde kuumaa kipinöintiä. Elokuva maailmassa tehosteiden käyttö voi olla hyvin erilaista; toisaalta kuvaukset voi tehdä päivänä kun bensapommin räjäytys ei aiheuta metsäpalovaaraa.

Suomi on koostaan huolimatta ilotulittajalle ahdas maa; tyhjiä alueita on niukasti. Tästä syystä Suomessa, tuhansien järvien maassa, ammutaan usein kesällä näytökset veden päällä olevalta lautalta; tulitteiden tuli ei vetten päällä ammuttaessa voi siirtyä ympäristöön kipinöinnin tai maaperän kautta.

Miten ammattimainen näytöstoiminta käsittelee toiminnan vaaroja räjähdysainelainsäädännön kannalta.

Näytösten niin kuin pyroteknisten toteutusten turvallisuus lähtee siitä, että kaikki erityyppiset riskit tulee huomioida. Palovaara on vain yksi näistä. Laki vaatii että toimija huomioi vaarat ja varautuu niiden varalle. Esim. palo-sammuttimet ja suojaruuvit ovat pakollisia. Toimijan tulee olla **selvillä** esim. metsäpalovaarasta, **huolehtia** siitä, että toimitaan niin että vaara ei toteudu (esimerkiksi kastelemalla suoja-alue), ja jos vaara ei ole vältettävissä niin **valitaan** että näytöstä ei suoriteta. Näin käytännössä tapahtuu ja vahinkotilastot (ml. Pelastuslaitosten PRONTO-järjestelmä) todistavat että Suomen räjähdelainsäädännön turvallisuusajattelu on toiminut hyvin.

Onko ammattinäytös ”avotulta”?

Avotulen määritelmä on selkeä; se on tulta joka kipinöinnin tai maapohjan kautta voi levitä maasto- tai metsäpaloksi. Tulkinta siitä mikä on käytännössä avotulta on sen sijaan hyvin epäselvä, mikä myös on todettu lausuntopyynnössä. Tuli kiinteässä tulipesässä, tuli muuratussa piipussa tai maasta eristetyssä tulisijassa josta kipinöinti ei voi levitä ympäristöön, eivät lausuntopyynnön mukaan ole avotulta. Tulen teko siis ei sinänsä ole kiellettyä; ainoastaan sellaisen tulen joka mainitulla tavalla voi levitä. Koska tulkinta on epäselvä, käsitteen soveltaminen on altis subjektiiviselle tulkinnalle. Tämä ei ole laadukkaan lainsäädännön tunnusmerkki.

Näytöstä tai tehostekäyttöä ei saa toteuttaa ilman suoja-aluetta. Toimiala ei kiistä sitä etteikö ampumaputkesta (vrt. kranaatinheitinputki) nousisi nopea liekki kun tähtipommi lähtee, mutta vaaratilanteet (esim tulilangan kuuma suojapaperi joka saattaa pudota putken vierelle maahan) jäävät suoja-alueelle, joka on valvottua aluetta, jolla valvova henkilöstö voi liikkua suoja-asusteissa sammutusvarusteineen myös ammunnan aikana, ja jossa suoja-alueen määritelmän mukaan ei saa olla palonherkkää vaarakohdetta. Taas suoja-alueen ulkopuolelle ”vaara” ei saa räjähdelainsäädännön perusteella ulottua. Suoja-alue, sen hallinta ja näytöksen kulun hallinta vastaavat kuvainnollisesti tulipesän piippua; kummankin tarkoitus on estää tulen leviämisen kipinöinnin tai maaperän kautta.

Lupaehtojen mukaisesti järjestetty näytös tai tehosteen käyttö ei ole avotulen tekoa.

Kemikaaliturvallisuuslaki, räjähdelait, tehosteräjäyttäjäpätevyyydet ja TUKESin asettamat ja valvomat pätevyysvaatimukset näytöstoimijoille ovat luoneet toimivat turvallisuuspuitteet ammattimaiselle näytös ja tehostetoiminnalle. Avotulen teon määritelmän soveltaminen näytöksiin saattaa perustua pyrkimykseen lisätä turvallisuutta, mutta on ristiriidassa muun lainsäädännön asettamiin turvallisuuspuitteisiin. Käytännössä avotulisäädöksen lisäarvo ammattitoiminnan kannalta on turvallisuuden osalta olematon tai yleisesti negatiivinen.